

Kungl. Maj:t fann emellertid den 29 september 1911 framställningen icke kunna bifallas.

Som vi äro väl förtrogna med Skoglunds förhållanden och veta att han är i verkligt behof af understöd och då tillika hans anställning i statens tjänst såväl med hänsyn till den långa tiden som sättet för utöfningen synes oss väl motivera, att Skoglund numera, då han på grund af ålder och sjuklighet icke längre kan försörja sig och sin gamla hustru, erhåller understöd af statsmedel, få vi värdsamt hemställa,

att Riksdagen måtte tillerkänna förre fästningsbyggnadsarbetaren Johan Andreasson-Skoglund å allmänna indragningsstaten en årlig pension af 300 kronor att beräknas och utgå från och med år 1911.

Stockholm den 24 januari 1912.

Axel Vennersten.

Nr 55.

Af herr **Persson** i Norrköping, *om ändrad lydelse af 17 § i förordningen om kommunalstyrelse på landet.*

Redan vid 1907 års riksdag väcktes af herr Rob. Karlsson i Andra kammaren motion om att ordinarie kommunalstämmor skulle hållas å söndell eller helgdag. Motionären framhöll till stöd för sitt yrkande, att det icke endast var det höga fyrktalet, som ditintills lagt hinder i vägen för de små fyrkinnehafvarna att bevaka sina kommunala intressen, utan mången gång har själfva tiden för kommunalstämmans hållande lagt öfverstigliga hinder i vägen härför.

Det händer ej så sällan, framhöll motionären vidare, att kommunalstämмоordföranden utlyser ordinarie kommunalstämma att hållas å söckendag,

hvarigenom omöjliggöres icke allenast för industriarbetare, utan jämväl för smärre yrkesutöfvare och småbrukare att bevista dylik stämma, ty om än dessa senare förfoga öfver sin tid, så hafva de ej råd att af sin knappa bärning afstå en dagsinkomst eller ett dagsverke, hvarför de hellre föredraga att stanna hemma. Följden blir att de större fyrktsalnehafvarna, som kunna bestämma öfver sin tid, komma att hufvudsakligen afgöra ärendenas behandling.

Det särskilda utskott, som vid 1907 års riksdag hade att behandla äfven den här omnämnda motionen, affärdade den med några få rader, hvori som hufvudskäl för afslag anfördes, att ett bifall till motionen skulle vara »ett onödigt och skadligt ingrepp på ett område, där afgörandet för hvarje kommun bör ske efter dess särskilda förhållanden och alltså lämpligen tillkommer den som har att utlysa stämmorna».

Att detta helt lösligt framkastade påstående icke alls räcker som bärande skäl för afslag på ett så viktigt förslag som det här ifrågavarande, synes mig ligga i öppen dag. Detta framhölls också under föregående års riksdag i en af herr Forssling i Andra kammaren väckt motion, hvori han upptog herr Karlssons år 1907 gjorda yrkande. Bland andra talande skäl som herr Forssling i motiveringen till sin motion förra året anförde tillåter jag mig anföra följande:

»Det är ju mycket vanligt, att de ordinarie stämmorna utlysas till en söckendag, hvarigenom de flesta besökande, till följd af de stora afstånden, måste i fråga om det enskilda arbetet gifva hela dagen till spillo. Men både småbrukare, handverkare och öfriga arbetare samt många andra röstberättigade därjämte hafva oftast hvarken råd eller tid att offra hela arbetsdagen på allmänna angelägenheter, äfven om håg härtill icke saknas, i synnerhet om resekostnad till den ofta miltals aflägsna stämmolokalen också måste tagas i beräkning.

Dessutom äga många samhällsmedlemmar, särskildt de som lyda under tjänstehjonsstadgan, icke rätt att utan sina arbetsgifvares eller husbönders tillåtelse taga sig ledigt från arbetet för att bevista kommunala sammankomster. Visserligen har arbetsgifvareföreningarnas förtroenderåd i fråga om ledighet från arbetet för att kunna deltaga i kommunala val m. m. uttalat sin anslutning till Kungl. Maj:ts under fjolåret³ framlagda förslag härutinnan under förutsättning, att begäran om ledighet för sådant ändamål anmäldes minst dagen förut. Men särskildt landtarbetarnes husbönder komme nog icke att med blida ögon bifalla en dylik allmännare anhållan och, om så på grund af lag måste ske, i de flesta fall endast under vill-

kor om afdrag på lönen eller på de få fridagar, som stundom ges åt lagstadda tjänare för vård af deras privata angelägenheter.

Vore det då icke för undvikande af ömsesidiga svårigheter fördelaktigare för båda parterna, om förenämnda sammankomster hölles på en allmän hvilodag?

Ett flitigt deltagande i kommunala sammanträden är ett af hufvudvillkoren för att hos vårt folk minska okunnigheten och likgiltigheten angående kommunala angelägenheter samt för dess fostran till mera upplysta och intresserade samhällsmedlemmar. Anses det önskvärdt att erhålla insiktsfulla och för det allmännas väl nitälskande medborgare, bör man därför uppmuntra särskildt de små i samhället till att bevista församlingens gemensamma förhandlingar. Därtill kommer att detta lager af vårt folk vid dessa har stora intressen att bevaka, i synnerhet då det gäller utseende af funktionärer inom församlingen samt val af de personer, på hvilka det sedan beror, om Riksdagens Första kammare skall så småningom få ett mera demokratiskt skaplygne samt villigare och med större förståelse ifra för en tillfredställande lösning af sådana frågor, som ligga det stora flertalet af vårt folk varmt om hjärtat.

I stället för att genom val af för de små i samhället olämpliga tider för stämmorna utestänga dem därifrån kräfver rättfärdigheten inom samhällslifvet, att man på allt sätt underlättar deras deltagande, och dit hör bland annat, att för de viktigare sammankomsterna väljas sådana dagar, att de med minsta uppoffring vare sig i tid eller pengar kunna besökas äfven af de mindre och minst bemedlade bland de kommunalt röstberättigade.

Det torde ock för ett bättre samförstånd mellan skilda folkklasser icke vara utan betydelse, att personer i mycket olika samhällsställning på detta sätt föras tillsammans och komma till tals med hvarandra. En på många för att icke säga alla håll välbehöflig vidare syn på samfundsförhållandena borde äfven härigenom kunna erhållas.

Enligt mitt förmenande kan det icke vara tvifvel underkastadt, att — om sammanträdena hållas efter gudstjänsten — söndagar och mindre betydelsefulla helgdagar äro de mest lämpliga, då det gäller behandling af landsbygdsförsamlingarnas allmänna ärenden. Visserligen äro icke heller då alla medborgare i tillfälle att däri deltaga, enär en del på grund af sin sysselsättning måste vara upptagna alla dagar i veckan. Men dessa utgöra dock ett mindre fåtal af landsbygdens befolkning, och om ofvan angifna dagar bestämdes för ordinarie sammankomster, hade man i alla

händelser gjort, hvad som i denna fråga rimligen kan göras för att tillmötesgå billighetens och rättvisans fordringar».

Till ofvanstående tillåter sig undertecknad ytterligare framlägga några synpunkter, som enligt mitt förmenande starkt tala för kommunalstämmas hållande å sön- eller helgdagar.

Före senaste rösträttsreform var ju förhållandet i allmänhet det, att de förmögnare inom kommunen hade bestämmanderätten i kommunens angelägenheter. Dessa förmögnare ha ju äfven i allmänhet förmånen att mera fritt och utan obehag kunna disponera sin tid. Under dessa förhållanden var det mera likgiltigt till hvilken dag kommunalstämma utsattes. De fattigare medborgarna, som på grund af ekonomiska och andra orsaker icke kunde komma till kommunalstämma, voro därför tämligen likgiltiga, ty de visste med sig, att om de än kommo till stämman så betydde det föga eller ingenting, då det gällde de olika ärendenas afgörande.

Detta förhållande blef af Riksdagen genom 1907 års rösträttsreform underkändt. Genom nämnda reform var ju meningen, att flertalet om inte alla röstägande skulle kunna göra sig gällande, deltaga i och inverka på kommunens angelägenheter. Genom den 40-gradiga skalan och proportionella val skulle ju beredas alla medborgaregrupper representation i lands- ting och Första kammaren. Men detta blir dock endast en rätt på papperet, *därest icke* den utvidgade rösträtten af de röstägande kan användas. Om stämmorna hållas å tider när de mindre och beroende röstägarna icke kunna besöka dem, så gagnar icke den utvidgade rösträtten sitt syfte. En naturlig konsekvens af rösträttsreformen är sålunda att genom Riksdagens försorg kommunalstämmorna utsättas på sådana tider, att så långt möjligt är alla röstberättigade kunna använda sin rösträtt. Först därigenom erhåller den kommunala själfstyrelsen en af sina viktigaste förutsättningar, nämligen samhällsmedlemmarnas *allmänna* deltagande i de kommunala besluten.

Förra årets konstitutionsutskott, som yrkade afslag på hr Forsslings omnämnda motion, framhöll som motiv härför, att genom ett bifall »komme en inskränkning att göras i kommunens fria själfbestänningsrätt, som svår- ligen står i öfverensstämmelse med kommunalförordningens syfte». Och det var därför som kommunalordföranden på landet fått fria händer att själf bestämma dagen för kommunalstämmans hållande. Hvad nu först kommunernas fria själfbestänningsrätt beträffar, så är denna redan i vissa fall kringskuren genom förordningen om kommunalstyrelse på landet och vidare må sägas, att det i vår tid är en synnerligen både betänkligh och

farlig själfbestämningsrätt, som lägger i en enda persons eller i ett mindre antal personers händer möjlighet att bestämma kommunalstämmotiderna så att det stora antalet röstägande icke gifves tillfälle att bevista stämmorna. Förra årets utskottsmajoritet uttryckte dock som sin uppfattning, »att ett flitigt deltagande i de kommunala sammanträdena är synnerligen önskvärdt», hvarför utskottet ville framhålla vikten af att vederbörande kommunalstämmoordförande »så vidt möjligt tillmötesgår af kommunens medlemmar mera allmänt uttalade önskningsar i fråga om valet af dag för stämmas hållande, för att därigenom bereda det stora flertalet tillfälle att närvara vid förhandlingarna». Denna platoniska önskan är nog så vacker, — synd blott att kommunalstämmoordförandena i allmänhet inte taga hänsyn till den, utan mera hålla sig till utskottets afslagsyrkande på motionen, hvilket ju äfven bifölls af Första kammaren.

För att styrka detta mitt påstående vill jag här blott anföra, att af samtliga de 36 ordinarie decemberstämmor, som under sista halfdelen af sistlidne december månad finnas offentligt omnämnda i tidningen Östgöta Correspondenten, från lika många kommuner i Östergötlands län, var det blott två som hållits å för arbetare och vederlikar lämplig dag. Af de öfriga 34 höllos en fredagen 8 december, två tisdagen 12 december, två onsdagen 13 december, tre torsdagen 14 december, en fredagen 15 december, fjorton måndagen 18 december, nio tisdagen 19 december och en fredagen 22 december. Det lärer näppeligen kunna bestridas, att ofvan nämnda 34 stämmor af de 36, som min undersökning omfattar, icke kunde besökas af röstägande småbönder och brukare, handtverkare och arbetsfolk i allmänhet, därför att dessa ej kunde göra sig fria från sitt arbete och sina anställningar de julbrådskans dagar, som stämmorna höllos. Och att det uti de ifrågavarande 34 kommunerna finnes talrika medborgargrupper, tillhörande de samhällsklasser jag ofvan omnämnt, kan man med rätt stor visshet sluta sig till bland annat däraf, att det vid senaste andrakammarval inom dem afgåfvos sammanlagt 1,745 socialdemokratiska röster.

Jag har velat anföra ofvanstående som exempel, och jag vill här tillägga, att från skilda håll till mig anförts klagomål öfver de missförhållanden jag här tillåter mig framhålla. Bekant är äfven hurusom framställningar till kommunalstämmoordförande gjorts om stämmornas förläggande till sön- eller helgdagar, utan att dessa blifvit af vederbörande beaktade eller bifallna.

Under de rätt vidlyftiga debatter som fördes i kamrarna under föregående års riksdag framhölls som ett botemedel mot det onda, att till

stämmoordförande borde väljas personer, som vore villiga att tillmötesgå krafvet på lämplig tid för stämmorna. Oafsedt att denna väg fram mot rättvisan har en massa olägenheter att bjuda på, så är den ej heller framkomlig, enär de stämmor, då ordförande skall väljas, ständigt utlysas på sådana tider, att de små röstinnehafvarna ej kunna komma dit och deltaga i stämman. De blifva aldrig i tillfälle att samlade bevista stämmorna där ordförandeval försiggår. På samma sätt ställer det sig om stämman själf skulle besluta, när kommande stämmor skola hållas. Till den stämma, där beslutet skall fattas, kunna, enär den är utsatt till tid som de många små röstägande ej kunna tillsätta, icke dessa små röstägare finna sig, och frågan kommer sålunda helt visst i de flesta fall att afgöras i strid med dessas intresse af de förmögnare röstägarna, som ha mera tid och tillfälle att bevista stämmor när som helst.

För att största möjliga antal röstberättigade medborgare må blifva i tillfälle att bevista kommunalstämmorna och icke förhindras utöfva sin medborgarrätt, till skada just för den kommunala själfstyrelse, som utgör ett af de väsentliga dragen i vår samhällsförfattning, och för främjande af den kommunala samhörighet, som är *en* af förutsättningarna för tillgodo-seendet af alla samhällsmedlemmars berättigade intressen, torde det därför vara både nyttigt och nödvändigt, att de ordinarie kommunalstämmorna hållas på sön- eller helgdagar.

På grund af hvad jag sålunda anfört tillåter jag mig vördsamt yrka,

det Riksdagen ville för sin del antaga följande ändrade lydelse af § 17 i förordningen om kommunalstyrelse på landet af den 21 mars 1862:

§ 17.

»Tre ordinarie kommunalstämmor skola årligen hållas: — — — — — äfvensom af revisorer. Dessa ordinarie stämmor utsättas till sön- eller helgdagar. Den, hvilken — — — — — af sagda förvaltning» ;

Stockholm den 24 januari 1912.

Sven Persson.

I motionen instämma:

E. A. Leksell.

G. W. Källman.